

MALTA

**QORTI ĊIVILI
PRIM'AWLA**

**ONOR. IMĦALLEF
LAWRENCE MINTOFF**

Seduta tat-12 ta' Ġunju, 2020

Rikors Maħluf Numru 885/2015 LM

**John Baldacchino
(K.I. numru 714755M)**

vs.

L-Awtorità għat-Trasport f'Malta

Il-Qorti,

Rat ir-Rikors Maħluf ipprezentat fit-23 ta' Settembru, 2015 mill-attur **John Baldacchino** (K.I. numru 714755M), [minn issa 'l quddiem "l-attur"] kontra l-konvenuta **Awtorità għat-Trasport f'Malta** [minn issa 'l quddiem "l-Awtorità konvenuta"], li jgħid kif ġej:

“Dikjarazzjoni tal-Oġġett tal-Kawża

1. *Nhar is-sitta (6) ta’ Diċembru tas-sena 2014, ir-rikorrenti John Baldacchino, waqt li kien qiegħed isuaq il-mutur tiegħu tal-għamla Yamaha XJR1300 bin-numru tar-reġistrazzjoni GAN-130 fi Vjal l-Avjazzjoni, il-Gudja, direzzjoni Ħal Far, waqa’ minn fuq l-istess mutur u meta niżel mal-art, ħabat mal-guard rails fl-istess triq (Dok. A).*
2. *Se jirrizulta waqt is-smiġħ ta’ dan ir-rikors ġuramentat illi kien biss ħtija tat-tip, l-għamla, il-posizzjoni u/jew l-istat ta’ dawn l-istess guard rails fi Vjal l-Avjazzjoni, il-Gudja, u unikament b’konsegwenza ta’ dan, illi r-rikorrenti sofra ġrieħi serji u gravi fuq il-persuna tiegħu; dan kif jidher mill-Case Summary tal-isptar Mater Dei (Dok B), tant illi fit-tlelta (13) ta’ Diċembru tas-sena 2014, driegħu il-lemini kellu saħansitra jiġi disartikulat. Inoltre, wara d-debiti aċċertamenti mediċi, irrizulta illi r-rikorrenti John Baldacchino, sofra minn ġrieħi serji, gravi u permanenti fuq il-persuna tiegħu, tant illi ikkawżawlu debilità funzjonali u permanenti u dan kif iddettaljajt aħjar fir-rapport mediku rilaxxjat mit-tabib konsulent Massimo Abela datat 24 t’Awwissu 2015 (Dok Ċ).*
3. *Għalhekk per konsegwenza ta’ dan l-incident, ir-rikorrenti sofra danni konsistenti f’debilità funzjonali u permanenti, telf ta’ qligħ futur, u spejjeż oħra, u dan biss ħtija tat-tip, l-għamla, il-posizzjoni u/jew l-istat ta’ dawn l-istess guard rails fi Vjal l-Avjazzjoni, il-Gudja li magħhom ħabat ir-rikorrenti.*
4. *Interpellata kemm b’ittra legali datata 11 ta’ Frar 2015 (Dok D), u kif ukoll aktar tard bi protest ġudizzjarju datat 23 ta’ Marzu 2015 (rif. 128/15, **Dok E**) sabiex tersaq għal-likwidazzjoni u l-ħlas tad-danni sofferti mir-rikorrenti, l-Awtorità intimata baqgħet inadempjenti.*
5. *Ir-rikorrenti John Baldacchino jaf personalment b’dawk il-fatti kollha.*

Raġuni tat-Talba

1. *Minħabba t-tort u/jew in-negliġenza u/jew l-imperizja u/jew in-nuqqas ta’ teħid tal-mizuri neċessarji ta’ u da parti tal-Awtorità intimata, ir-rikorrenti John Baldacchino sofra ġrieħi serji, gravi u permanenti fuq il-persuna tiegħu, rizultanti dawn f’danni konsistenti f’debilità funzjonali u permanenti, telf ta’ qligħu futur, u spejjeż oħra.*
2. *Għalhekk kellhom jiġu mibdija dawn il-proċeduri.”*

Għalhekk l-attur ħarrek lill-Awtorità konvenuta sabiex tgħid għaliex din il-Qorti għar-raġunijiet hawn fuq imfissra, m'għandhiex:

1. *Tiddikjara u tiddeċiedi illi l-Awtorità intimata hija unikament responsabbli għad-danni u l-ispejjeż oħra sofferti mir-rikorrenti John Baldacchino kif fuq spjegat b'konsegwenza ta' dak li seħħ fis-6 ta' Diċembru 2014;*
2. *Tillikwida, jekk tħoss il-ħtieġa permezz ta' periti nominati, id-danni u l-ispejjeż sofferti mir-rikorrenti konsistenti dawn f'debilità funzjonali u permanenti, telf ta' qligħ futur, u spejjeż oħra;*
3. *Tikkundanna lill-Awtorità intimata tħallas lir-rikorrenti d-danni u l-ispejjeż hekk likwidati, u dan flimkien mal-imgħaxijiet legali dekorribbli mill-25 ta' Marzu 2015, data tan-notifika tal-protest ġudizzjarju numru 128/15;*

Bl-imgħax legali kif mitlub, u bl-ispejjeż kollha, inkluzi dawk tal-protest ġudizzjarju datat 23 ta' Marzu 2015 (128/15), kontra l-Awtorità intimati li tinsab minn issa ingunta għas-subizzjoni."

Rat ir-risposta tal-Awtorità konvenuta pprezentata fit-22 ta' Ottubru, 2015, maħlufa minn Nicholas Baldacchino għan-nom u in rappreżentanza tal-Awtorità konvenuta, fejn ġie eċċepit is-segwenti:

1. *Illi t-talbiet tar-rikorrent huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra r-rikorrent stante li l-Awtorità esponenti ma kellha ebda ħtija jew responsabbiltà għall-incident mertu ta' dawn il-proċeduri;*
2. *Illi tali incident seħħ unikament minħabba traskuraġni, imprudenza u nuqqas ta' osservanza tar-regoli tat-traffiku da parti tar-rikorrent;*
3. *Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, il-guard rails in kwistjoni huma ekwivalenti għall-istandards u speċifikazzjonijiet tal-Unjoni Ewropea u installati skont is-sengħa u l-arti;*
4. *Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, l-Awtorità esponenti mhijiex responsabbli għad-danni allegatament sofferti mir-rikorrent, u għaldaqstant ma għandhiex tiġi ordnata illi tħallas ebda danni li jistgħu jiġu likwidati favur ir-rikorrent;*

5. *Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, jinkombi fuq ir-rikorrent li jipprova sal-grad rikjest mil-liġi li huwa sofra xi danni li fi kwalunkwe każ huma kkontestati;*
6. *Salv eċċezzjonijiet ulterjuri.*

Bl-ispejjeż inkluż dawk relatati mal-kontro-protest ġudizzjarju bin-numru 161/2015 datat it-tmienja (8) ta' April tas-sena elfejn u ħmistax (2015)."

Rat l-atti kollha tal-kawża.

Rat id-dokumenti li ġew esebiti in atti.

Semgħet ix-xhieda prodotti mill-partijiet.

Rat id-digriet tagħha fejn ġie maħtur bħala espert mediku ġudizzjarju Mr Ray Gatt.

Rat il-verbal tal-aċċess li nżamm tal-11 ta' Mejju, 2017 fil-lok fejn seħħ l-incident mertu tal-kawża odjerna.

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet rispettivi tal-partijiet.

Rat il-verbal tal-udjenza tat-13 ta' Jannar, 2020, fejn il-kawża tħalliet għas-sentenza.

Il-kwistjoni bejn il-partijiet

Fir-Rikors Maħluf tiegħu l-attur jippremetti li huwa sofra ġrieħi gravji u serji fuq il-persuna tiegħu bħala konsegwenza tat-tip, l-għamla, il-pożizzjoni u/jew l-istat tal-*crash barriers* li kien hemm fi Vjal l-Avjazzjoni, il-Gudja, meta fis-6 ta'

Diċembru, 2014, huwa kien involut f'incident meta waqa' minn fuq il-mutur tiegħu tal-għamla Yamaha XJR 1300 bin-numru ta' registrazzjoni GAN-130 u ħabat mal-imsemmija *crash barriers*. B'hekk huwa qed jitlob lil din il-Qorti sabiex tiddikjara li l-Awtorità konvenuta hija unikament responsabbli għad-danni u għall-ispejjeż l-oħra sofferti minnu bħala konsegwenza ta' dan l-incident u sabiex tillikwida l-istess u tordna lill-Awtorità konvenuta tħallashom flimkien mal-imgħaxijiet mill-25 ta' Marzu, 2015, jiġifieri d-data tan-notifika tal-protest ġudizzjarju li huwa kien ippreżenta kontriha.

L-Awtorità konvenuta tilqa' billi tgħid li hija ma kellha l-ebda ħtija għall-akkadut, filwaqt li teċċepixxi wkoll li l-*crash barriers* inkwistjoni huma skont l-*standards* u l-ispeċifikazzjonijiet tal-Unjoni Ewropea u huma installati skont is-sengħa u l-arti. Tikkontendi li l-incident inkwistjoni seħħ biss konsegwenza tat-traskuraġni, l-imprudenza u n-nuqqas ta' osservanza tar-regoli tat-traffiku min-naħa tal-attur.

Provi u riżultanzi

L-attur xehed permezz tal-proċedura ta' *affidavit*¹, li gie ppreżentat fil-5 ta' Novembru, 2015. Huwa spjega kif nhar is-Sibt 6 ta' Diċembru, 2014, huwa telaq flimkien mat-tifel tiegħu Gabriel Baldacchino lejn Ħal Far sabiex jiltaqa' ma' xi ħbieb tiegħu u ma' ħutu wkoll Twanny u George Baldacchino. Dan kien jagħmlu kull nhar ta' Sibt għaliex kollha kienu dilettanti tal-muturi u kienu jiltaqgħu biex joqgħodu jitekellmu hemmhekk. Huwa kien qed isuq il-mutur

---

¹ Dok. JBX1 a fol. 31 tal-proċess.

tiegħu tal-għamla Yamaha XJR 1300 u t-tifel kien passiġġier warajh. Il-konvenut iddikjara li huwa ma kienx qed isuq b'velocità eċċessiva. Hekk kif kien qed isuq fi Vjal l-Avjazzjoni fil-Gudja u qabad it-tieni liwja, il-mutur skiddja u tkaxkar bih b'kollox għal fuq il-karreġġjata l-oħra u sab ruħu maqbud bejn il-mutur u l-*crash barrier*. Huwa baqa' hekk imwaħħal għal xi sittin jew sebgħin pied u kif inqala' induna li ma bediex iħoss id-driegħ tal-lemin. Sadanittant lit-tifel rah li ma kien għalu xejn. Kien hemm min ċempel għall-ambulanza u din ħaditu lejn l-isptar. Hemm tawh il-loppju u l-attur seta' jiftakar li kien gie f'sensih it-Tlieta filgħodu fl-ITU. Il-Professor Thomas Azzopardi mar ikellmu u spjegalu li kellu ħsara kbira f'idu, iżda kienu qegħdin jippruvaw isalvawha. Il-konvenut qal li huwa kien ħareġ mill-ITU xi ftit jiem wara, iżda wara ġimgħa t-tobba kienu ħadu d-deċiżjoni li jneħħulu jdejh. Nizzluh b'emergenza fit-*theatre* u l-għada qam fl-ITU mingħajr driegħu tal-lemin, u erbat ijiem wara bagħtuh lejn id-dar, iżda reġa' daħal l-isptar għal jumejn oħra. Qal li sakemm fieqitlu l-ferita, huwa baqa' jmur għall-kura fil-*polyclinic* ta' Raħal il-Ġdid. Il-konvenut spjega li ftit wara, għal darb'oħra reġa' sab ruħu l-Isptar hekk kif kien ħass uġiġħ kbir f'siequ. Hemmhekk sabu li kellu trombozi u qatta' erbat ijiem l-isptar. L-attur sussegwentement reġa' lura lejn il-post tal-incident u osserva li l-*crash barriers* kienu perikolużi ħafna partikolarment għal min kien qed isuq mutur u ftakar f'dak li qaltlu infermiera l-isptar li dawn kienu qishom skieken. Spjega kif hu meta kellem lill-avukat tiegħu, dan kien sab rapport dwar *crash barriers* jew *guard rails* li sejhilhom "*a death trap for motorcyclists*". Dwar l-effetti tal-incident fuqu u fuq il-familja tiegħu, l-attur spjega li dan kien ta' xokk kbir għalihom. Huwa ma setax ikompli jagħmel ix-xogħol *full-time* tiegħu ta' *folder operator* mal-Bestprint, iżda b'qalb tajba l-imgħallem tiegħu kien tah xogħol

aktar ħafif. L-attur kellu jaqta' d-delizzji tiegħu. Fil-frattemp ħajtu nbiddlet sew għaliex huwa kien lemini u għalhekk kellu jitgħallem jagħmel kollox bix-xellug. Sal-lum huwa għadu jagħmel tliet kwarti terapija biex ma jitgħawwiġx lejn ix-xellug. Kellu jixtri karozza *automatic* bil-prezz ta' €4,700, b'dana li skont il-K.N.P.D. kien hemm bżonn li jsir xi tibdil fil-karozza sabiex huwa ma jitlaqx idu minn fuq lis-*steering wheel*, u dan it-tibdil kienu sewa €1,545.50. Peress li huwa kien isostni l-familja tiegħu anki mix-xogħol tiegħu fir-razzett tiegħu u ta' ħutu, u issa dan ix-xogħol ma setax jagħmlu aktar, huwa kellu aktar spejjeż. L-attur qal li huwa kien ħallas €300 lit-tabib speċjalista, kif wkoll €1,156.40 lill-avukat tiegħu. L-attur esebixxa l-irċevuti ta' dawn l-ispejjeż kollha mal-*affidavit*. Spjega li t-tfal tiegħu kienu għadhom żgħar u kienu għadhom jiddependu minnu, u dan filwaqt li pprezenta evidenza tal-introjtu tiegħu għal dawk l-aħħar tliet snin.² L-attur esebixxa diversi dokumenti fir-rigward tal-kura tiegħu.³

Waqt l-udjenza tat-3 ta' Marzu, 2016, xehed **Anthony Agius**, prodott mill-attur.⁴ Ix-xhud ikkonferma li meta kien għadu jagħmel parti mill-Korp tal-Pulizija, huwa kellu l-grad ta' Surgent bin-numru 1386. Ix-xhud spjega li fis-6 ta' Diċembru, 2014, kien gie infurmat fl-Għassa ta' Birżebbuġia li kien seħħ incident f'Triq l-Avjazzjoni fil-Gudja, u li dan kien għall-ħabta tas-1.30 ta' waranofsinhar. Fuq il-post sab mutur bin-numru ta' reġistrazzjoni GAN-134 tal-għamla Yamaha. Irrizultalu li dan kien misjuq mill-attur li kien ittieħed lejn l-isptar, u li miegħu bħala passigġier kellu t-tifel tiegħu Gabriel. Ix-xhud spjega li

---

² A fol. 44 u 45 tal-proċess.

³ A fol. 39 sa 43 tal-proċess.

⁴ A fol. 125 et seq. tal-proċess.

l-ħabta saret mal-*crash barriers* għaliex kien għad hemm biċċiet tal-ħwejjeġ u tat-*tyres* magħhom.

Waqgħ l-udjenza tal-15 ta' April, 2016, xehed minn jeddu l-attur **John Baldacchino**.⁵ Huwa ppreżenta żewġ *aerial photos* li ġew immarkati bħala Dok. JBA1 u Dok. JBA2.⁶ L-attur indika fuq iż-żewġ ritratti bl-ittra 'A' l-VIP *area* tal-Ajruport, bl-ittra 'B' il-muturi li kien qabeż ftit qabel l-incident, bl-ittra 'C' l-ewwel liwja, u bl-ittra 'D' it-tieni liwja. Esebixxa wkoll ħdax-il ritratt li ġew immarkati minn Dok. JBA3 sa Dok. JBA13⁷, li l-attur spjega juru l-*crash barriers* li hemm fil-post fejn seħħ l-incident inkwistjoni. Ikkonferma li fejn din il-*crash barrier* kienet imberrqa, hekk ukoll kienet dakinhar tal-incident.

Waqgħ l-istess udjenza xehed it-tifel tal-attur, **Gabriel Baldachino**, prodott mill-istess attur.⁸ Ix-xhud ikkonferma li dakinhar tal-incident, huwa kien riekeb ma' missieru l-attur fuq il-mutur sabiex imorru *Hal Far*. Hekk kif kienu viċin il-VIP *Area* tal-Ajruport, huma qabżu grupp ta' muturi li wkoll bħalhom kienu mexjin bil-mod. F'ħin minnhom il-mutur skidja, huwa waqa' minn fuq il-mutur u dan baqa' jiskidja quddiemu. Ix-xhud qam u sab li kellu barxa biss f'idu u f'koxxtu u mar jitfi l-mutur. Ra li l-mutur kellu xi brixx u anki għafsa fuq it-tank, u kif dar ra lil missieru li beda jgħidlu li tilef idu. Xi ħadd ċempel għall-ambulanza, filwaqt li x-xhud ċempel lil zijuh George Baldacchino u sussegwentement mar ma' missieru fl-ambulanza lejn l-isptar. Muri Dok. JBA1 u Dok. JBA2, ikkonferma fejn kienu qabżu l-muturi u anki fejn kienet l-ewwel u t-tieni liwja, kollox kif kien ġie mmarkat digà.

---

⁵ A fol. 135 et seq. tal-proċess.

⁶ A fol. 140 u 141.

⁷ A fol. 142 sa 152.

⁸ A fol. 153 et seq. tal-proċess.

Waqg l-udjenza tat-28 ta' April, 2016, xehed **Sandro Bonnici**, prodott mill-attur.⁹ Ix-xhud qal li dakinhar tal-incident, huwa kien qed isuq il-mutur tiegħu tal-għamla *Harley Davidson* fit-triq ta' Ħal Far minn ħdejn l-Ajruport. Huwa kien qiegħed f'grupp ta' ħamsa u l-velocità tagħhom kienet ta' madwar 40 kilometru fis-siegħa. L-attur qabizhom filwaqt li kien qed isuq b'velocità ta' mhux aktar minn 50 kilometru fis-siegħa, iżda f'ħin minnhom, kif daħal quddiemhom u għal xi raġuni, l-attur tilef il-kontroll tal-mutur tiegħu u mar *wrong side*. Il-mutur qabad il-bankina mingħajr ma laqat il-*crash barrier* u l-attur imbezaq għal mal-imsemmi *crash barrier*. Ix-xhud ikkonferma li t-tifel tal-attur kien riekeb fuq il-mutur ma' missieru. Huwa spjega dak li kienu qegħdin juru l-erba' ittri mmarkati fuq Dok. JBA2. In kontroezami x-xhud spjega li l-attur kien ipprova jikkontrolla l-mutur, imbagħad f'daqqa waħda mar fuq il-karregġjata l-oħra u qabad il-bankina u hu u t-tifel waqgħu minn fuqu. Il-mutur kien spicča madwar metru 'l barra mill-bankina u madwar tliet metri quddiem l-attur. Ma setax jgħid għal liema raġuni l-attur kien tilef il-kontroll tal-mutur.

Waqg l-istess udjenza xehed **Raymond Cachia**, prodott mill-attur.¹⁰ Ix-xhud spjega li dakinhar tal-incident huwa kien qiegħed fil-grupp tal-muturi tal-għamla *Harley* flimkien max-xhud Sandro Bonnici. L-attur kien qabizhom fil-karregġjata tagħhom stess b'velocità ta' madwar 45 sa 50 kilometru fis-siegħa u qatagħhom b'madwar mitejn metru. Għalhekk huwa ma rax sew dak li kien ġara u kif waslu ħdejh, huwa ra lill-attur mixħut fl-art, filwaqt li l-mutur kien mal-art f'nofs it-triq bi ftit ħsara. In kontroezami ix-xhud qal li lill-attur kien rah

---

⁹ A fol. 160 et seq. tal-proċess.

¹⁰ A fol. 166 et seq. tal-proċess.

li kien donnu tilef il-kontroll tal-mutur u qasam għall-karreġġjata l-oħra. Ra l-mutur iġenneb viċin il-bankina mbagħad mar għan-nofs. L-attur sabu ħdejn il-*crash barrier*.

Waqf l-udjenja tad-9 ta' Ġunju, 2016, xehed **Twanny Baldacchino**, hu l-attur u prodott mill-istess attur.¹¹ Ikkonferma li kull nhar ta' Sibte kienu jiltaqgħu d-dilettanti tal-muturi bħalhom ġewwa Ħal Far. Hu l-attur kien għalhekk ċempillu u ftiehm li kienu ser jiltaqgħu hemm bħas-soltu. Izda f'hin minnhom waqt li x-xhud kien wasal Ħal Far, ċempillu Gabriel Baldacchino t-tifel tal-attur u tah la-ħbar li kienu ħabtu bil-mutur u li missieru kien wegġa' idu. Huwa mar fil-post tal-incident, izda ħuh kien laħaq mar l-isptar bl-ambulanza. Sab lil ħuh l-ieħor George Baldacchino ħdejn il-mutur tal-attur u dan qallu li ħuhom kien ser jitlef idu. L-aħwa flimkien mas-Surgent tal-Pulizija mxew it-triq sabiex jaraw kienx hemm xi żejt jew ħaġa oħra li fuqha seta' skiddja l-mutur, izda ma sabu xejn. Sadanittant il-mutur kien tneħħa minn fejn kien waqa' u tpoġġa fil-ġenb. Ix-xhud osserva li dan kellu l-grif miegħu. Ix-xhud imbagħad ħalla l-karozza tiegħu hemmhekk u mar bil-mutur tal-attur, filwaqt li kkonferma li dan kien qed jaħdem sew, anki il-brejkijiet. Huwa saqu sal-garaxx ta' ħuh George Baldacchino ġewwa Ħaż-Żabbar, u mbagħad flimkien marru l-isptar. Ix-xhud spjega x'kienet il-kondizzjoni tal-*crash barrier* u qal li din kienet twerwrek u saħansitra kien osserva wara l-incident inkwistjoni li kien għad hemm biċċa mill-ġakketta tal-attur imwaħħla fiha. Osserva ukoll li din il-*crash barrier* kienet mibnija 'l ġewwa mill-bankina. Meta darba minnhom kien mar ma' ħuh l-isptar u dan kien qed jispjega lill-infermiera kif kien wegġa' ma' *crash barrier*, din

---

¹¹ A fol. 171 et seq. tal-proċess.

kienet qaltlu li dawk skieken u xfafar. In kontroezami kkonferma li l-mutur tal-attur, huwa kien sabu jserraħ mal-ħajt. Dan kien qiegħed fuq lis-*stand* tiegħu fuq il-bankina fuq in-naħa tax-xellug tat-triq fid-direzzjoni lejn Ħal Far.

George Baldacchino, ħu l-attur, xehed permezz tal-proċedura tal-*affidavit*, li ġie pprezentat fid-9 ta' Ġunju, 2016¹² Qal li fis-6 ta' Diċembru, 2014, filwaqt li huwa kien qiegħed fil-garaxx tiegħu f'Ħaż-Żabbar, ċempillu t-tifel ta' ħu l-attur, u qallu li missieru kien waqa' bil-mutur u wegġa' idu. Ix-xhud telaq mill-ewwel għal Ħal Far fejn sab lil ħuh bilqegħda jserraħ ma' *crash barrier*, filwaqt li żewġ infermiera kienu qegħdin idewwuh. Ħuh beda jgħidlu li ser jitlef idu, u xhud milli seta' jara, dan wisq probabbli kien minnu għaliex idu kienet imqatta' sal-għadma. L-attur tela' fl-ambulanza u x-xhud mar ħdejn il-mutur, fejn osserva li dan ma kellux ħsara. Waslu l-Pulizija, li għall-ewwel ma ħallewx lilu u lil ħuh l-ieħor Twanny jieħdu l-mutur, iżda wara ħallewhom jitolqu bih, u ħuh Twanny saqu sal-garaxx tax-xhud. Ix-xhud qal li l-għada huma reggħu għal fuq il-post tal-incident fejn osserva li fil-ġonta tal-*crash barrier* kien hemm biċċa mill-ġakketta tal-attur imwaħħla. Ra wkoll id-demmm mal-*crash barrier* li kienet tinstab 'il ġewwa mill-bankina, u osserva wkoll li ma kinitx f'kondizzjoni tajba. Irrileva li minn dakinhar il-ħajja tal-attur kienet inbidlet għalkollox, għaliex issa kien jiddependi fuq ħaddieħor.

Waqt l-udjenja tat-28 ta' Settembru, 2016, xehed mill-ġdid **Twanny Baldacchino**¹³, li esebixxa tmin ritratti li kien ħa huwa stess u li ġew immarkati

---

¹² A fol. 180 et seq. tal-proċess.

¹³ A fol. 185 et seq. tal-proċess.

Dok. TBB1 sa Dok. TBB8.¹⁴ Dawn ħadhom xi ftit jiem wara li kien seħħ l-incident.

Waq t l-istess udjenza xehdet ukoll **it-Tabiba Rosemarie Vella Baldacchino**, prodotta mill-attur.¹⁵ Ikkonfermat li l-firma fuq il-*case summary report* a fol. 11 u 12 tal-proċess kienet tagħha u kkonfermat ukoll bil-ġurament il-kontenut tiegħu, filwaqt li spjegat li dak iż-żmien hija kienet taħdem bħala *house officer* ma' Mr Azzopardi li kien il-kirurgu tal-attur. Qalet li hija kienet eżaminat lill-attur u setgħet tgħid li l-ġrieħi tiegħu kienu serji. Id-deċiżjoni sabiex jitneħħa d-driegħ tal-lemin, kienet ittieħdet wara konsultazzjoni ma' konsulenti oħra hekk kif raw li l-affarijiet ma kinux sejrin sew u idu kienet ser tmut minħabba nuqqas ta' ċirkolazzjoni.

Waq t l-istess udjenza xehed **Simon Grima**, rappreżentant tal-Awtorità tat-Transport f'Malta, prodott mill-attur.¹⁶ Muri l-*press release* a fol. 183 tal-proċess, ix-xhud ikkonferma li huwa kellu kopja tagħha u b'hekk ukoll iffirma d-dokument esebit. Spjega li permezz ta' dik il-*press release*, l-Awtorità kienet ħabbret li kienet ser tintroduċi *biker strips* hawn Malta fil-proġett tal-*Coast Road*. L-informazzjoni fil-*press release* tkun ittieħdet minn investigazzjonijiet internazzjonali u *data* li tkun ingabret. Dwar dawn il-*biker strips* huwa kien tkellem wkoll ma' sewwieqa tal-muturi hawn Malta stess. Ix-xhud spjega li l-Awtorità kienet tintervjeni wara li tingabar l-istatistika u fejn kien jidhrilha li kien hemm l-akbar numru ta' incidenti fatali. Hija kienet issegwi l-*standards*

---

¹⁴ A fol. 185 tal-proċess.

¹⁵ A fol. 189 et seq. tal-proċess.

¹⁶ A fol. 194 et seq. tal-proċess.

Ingliżi, li kienu jsegwu dawk tal-Unjoni Ewropea, filwaqt li l-inġiniera tagħha kienu kkwalifikati u mrawmin minn inġiniera Ġermaniżi.

Waqt l-udjenza tat-2 ta' Novembru, 2016, xehed **Vince Schembri** prodott mill-attur.¹⁷ Ix-xhud ikkonferma li huwa kien hejja Dok. JB4¹⁸ u għaraf ukoll il-firma tiegħu fuq dak id-dokument.

Waqt l-istess udjenza xehed **George Muscat**, prodott mill-attur.¹⁹ Ix-xhud spjega li huwa kien jiġġestixxi negozju fejn kienu jsiru modifiki fil-vetturi għal persuni li jkollhom diżabilità. Muri d-dokument li jinsab a *fol.* 40 tal-proċess, ix-xhud spjega li hu kien għamel modifika fil-vettura tal-attur sabiex bl-istess id li jkun qed iżomm lis-*steering* huwa jkun jista' ukoll jixgħel l-*indicators*, il-*horn* u l-*wipers*. Ikkonferma li l-attur kien ħallsu l-ammont sħiħ indikat fid-dokument.

It-Tabib Jason Bonnici xehed waqt l-istess seduta.²⁰ Qal li huwa kien jaħdem bħala tabib tal-familja u lill-attur kien imur jarah bosta drabi d-dar minħabba n-natura tal-ġrieħi li kellu. Huwa baqa' jsegwi lill-attur sakemm mar lura x-xogħol. Muri l-irċevuti li jinsabu a *fol.* 54 tal-proċess, ix-xhud ikkonferma li dawk kien ħarigħom hu fiż-żmien li kien imur jinvestah u anki fir-rigward tar-rilaxx ta' ċertifikati.

Xehed ukoll fl-istess udjenza **Simon Grima**, riprodott mill-attur.²¹ Spjega li l-*standards* oriġinali ta' Malta huma bbażati fuq id-*Design Manual of Roads and Bridges* tal-Ingilterra. Imbagħad fis-sena 2010 il-MCCAA addottat l-EN 1317 li

---

¹⁷ A *fol.* 209 *et seq.* tal-proċess.

¹⁸ A *fol.* 39 tal-proċess.

¹⁹ A *fol.* 211 *et seq.* tal-proċess.

²⁰ A *fol.* 214 *et seq.* tal-proċess.

²¹ A *fol.* 218 *et seq.* tal-proċess.

kienu l-*standards* Ewropej fir-rigward tal-*crash barriers*. Ikkonferma li wara li fis-sena 2008 gie ppubblikat r-rapport tal-*Euro Rap* li x-xhud ippreżenta bħala Dok. SG1²², l-Awtorità ħadet statistika dwar il-vulnerabbiltà tal-motoċiklisti fit-toroq. Għal dak li jirrigwarda l-motoċiklisti, ix-xhud spjega li ma kinux jeżistu *standards* Ewropej. Dwar il-*motorcycle strips*, ix-xhud qal li l-Awtorità kellha tiegħu ħsieb li meta dawn jitwaħħlu ma jnaqqasux mill-impatt tal-*crash barriers*. Dawn kienu intizi sabiex il-motoċiklist ma jinqabadx taħt il-*crash barrier*, iżda dan ma kienx ġara fil-każ tal-attur. Spjega wkoll li lis-*standards* ma kinux jgħidu kif għandhom jitwaħħlu l-*crash barriers*, u dan kien f'idejn id-disinjatur tat-triq.

Waq t-udjenza tal-10 ta' Jannar, 2017, xehed **Mr Thomas Azzopardi**²³, prodott mill-attur. Ix-xhud spjega li dak iż-żmien tal-incident huwa kien jaħdem bħala konsulent tal-ortopedija fl-Isptar Mater Dei u l-attur kien daħal taħt il-kura tiegħu fis-6 ta' Diċembru, 2014, bi trawma f'idu tal-lemin. Kien hemm intervent sabiex isalvawlu driegħu, iżda sussegwentement kien żviluppa *bleeding* kbir u hemmhekk ittieħdet id-deċiżjoni li driegħu jitneħħa. L-attur baqa' taħt il-kura tagħhom sas-16 ta' Diċembru, 2014, iżda reġa' daħal jumejn wara, fejn kien ingħata l-antibiotiċi. Fit-2 ta' Jannar, 2015, l-attur reġa' daħal l-isptar, din id-darba b'nefha f'siequ u nstab li kien qed ibati minn *deep vein thrombosis* u ngħata l-kura għaliha, sabiex fil-5 ta' Jannar, 2015 seta' jirritorna d-dar.

Waq t-udjenza tat-23 ta' Frar, 2017, xehed **Mr Massimo Abela**, prodott mill-attur.²⁴ Ix-xhud qal li huwa kien kirurgu ortopediku u kien hu li rrilaxxa r-

---

²² A fol. 232 tal-proċess.

²³ A fol. 277 tal-proċess.

²⁴ A fol. 287 et seq. tal-proċess.

rapport a *fol. 13 et seq.* tal-proċess wara li kien eżamina lill-attur wara li dan kien ġarrab amputazzjoni tad-driegħ tal-lemin mil-livell tal-ispalla. Ikkonferma li huwa kien irrilaxxja l-irċevuta a *fol. 42* tal-proċess.

Waqgħ l-udjenza tat-2 ta' Mejju, 2017 xehed **il-Perit Edgar Caruana Montalto**, prodott mill-attur.²⁵ Qal li huwa kien ilu jaħdem fuq ix-xogħol tat-toroq 'il fuq minn ħmistax-il sena, kemm bħala espert mal-kuntratturi u anki bħala konsulent tal-Awtorità konvenuta. Ix-xhud esebixxa kopja ta' rapport imħejji minnu stess li ġie mmarkat Dok. ECM1.²⁶ In kontroezami spjega li l-*crash barrier* fit-triq fejn seħħ l-incident, kienet *W barrier* sempliċi u ma kinitx addattata, u din tqiegħdet 'il ġewwa mit-tarf tal-bankina, meta s-soltu dan isir linja mat-tarf tagħha. Fil-każ odjern l-*overlapping* kellu jkun iddisinjat meħud inkonsiderazzjoni it-traffiku lejn fejn kien jimxi l-aktar, jiġifieri fil-każ odjern kellu jittieħed inkonsiderazzjoni li t-triq kienet *two way*. Spjega li l-iskop tal-*motor cycle strips* kien sabiex meta mutur jiskidja, ma jidħolx taħt il-*crash barrier*.

Waqgħ l-udjenza tal-5 ta' Lulju, 2017, xehed in kontroezami l-attur.²⁷ Qal li l-mutur li kien involut fl-incident inkwistjoni hu kien ilu jsuqu għal madwar għaxar snin u kien *second-hand*. Huwa kien ġab il-liċenzja tal-mutur meta kellu tmintax-il sena u dak iż-żmien kien beda b'lambretta u kellu incident żgħir meta skidja fuq id-*diesel*. Dakinhar tal-incident huwa kien liebes ġakketta ta' fuq il-muturi, *jeans* u żarbun. Spjega li huwa kien ipprova jikkontrolla l-mutur għaliex prova jsalva kemm il-mutur, lilu nnifsu u anki lit-tifel riekeb miegħu. L-

---

²⁵ A *fol. 299 et seq.* tal-proċess.

²⁶ A *fol. 305 et seq.* tal-proċess.

²⁷ A *fol. 351 et seq.* tal-proċess.

attur indika bl-ittra 'X' fuq il-pjanta a *fol.* 141 fejn kien huwa u qabeż il-muturi l-oħra. Huwa kien rahom quddiemu meta kienu xi għoxrin jew tletin metru bogħod minnu u kienu qegħdin isuqu kemm kemm jiċċaqalqu b'xi 25 kilometru fis-siegħa.

Waq t l-udjenja tad-19 ta' Ottubru, 2017, reġa' xehed in kontroezami l-attur.²⁸ Huwa kkonferma li l-muturi li kien qabeż ftit qabel l-incident, kienu qegħdin jinstaq u f'ringiela waħda u għalhekk ma kienx hemm bżonn li joħroġ 'il barra fil-karregġjata l-oħra. Ikkonferma li wara li kien seħħ l-incident, huwa kien mar fuq il-post u seta' jikkonferma wkoll li l-*crash barriers* kienu mrikin pjanċa fuq pjanċa fid-direzzjoni tat-traffiku. In riezami spjega li l-muturi l-oħra fit-triq kienu mexjin tnejn tnejn wara xulxin, iżda hu dejjem baqa' fil-karregġjata tiegħu u kien biss meta żelaq bil-mutur li mar fil-karregġjata l-oħra.

Waq t l-istess udjenja xehed **Gabriel Baldacchino** in kontroezami.²⁹ Ikkonferma li huwa kien imur spiss ma' missieru fuq il-mutur u huwa kien iżomm mal-*handle bar* li kien hemm taħt is-*seat* quddiemu. Dak il-ħin li kienu lemħu l-muturi l-oħra, ma kien hemm l-ebda vetturi quddiemhom. Dan kien ħdejn il-VIP Area fejn kien hemm l-ittra 'B' fuq il-pjanta a *fol.* 141, u l-muturi qabzuhom fil-parti tat-triq bejn dik l-ittra u l-ittra 'C'. Stqarr li huma ma kinux qegħdin għaddejnin b'velocità u kollox ġara f'sekonda. In kontroezami qal li l-mutur meta nqala' minn mal-*crash barrier*, baqa' miexi bix-xhud fuqu sakemm waqa', filwaqt li missieru baqa' mal-*crash barrier*. Huwa ma kienx tkaxkar mal-*crash barrier*, imma missieru iva.

---

²⁸ A *fol.* 370 et seq. tal-proċess.

²⁹ A *fol.* 377 et seq. tal-proċess.

Waqg l-udjenja tat-22 ta' Novembru, 2017, xehed **Raymond Cachia** in kontroezami prodott mill-Awtorità konvenuta.³⁰ Qal li dakinhar meta seħħ l-incident, il-grupp tiegħu ta' muturi kienu ta' xi tmienja u seta' jiftakar li Sandro Bonnici kienet wieħed minnhom, filwaqt li l-oħrajn ma setax jiftakar isimhom. Huma kienu qegħdin isuqu tnejn tnejn, wara xulxin. Lill-attur ma kienx daqstant jagħrfu u kien meta rah fl-art wara l-incident, li għarfu. Spjega li kien hemm madwar mitejn jew tliet mitt metru tul bejn fejn kienu qegħdin isuqu bil-muturi u fejn kien waqa' l-attur. Sadanittant huwa baqa' jarah quddiemu. L-attur kien qabizhom bil-mod b'xi 50 jew 45 kilometru fis-siegħa, izda ma setax jgħid b'liema velocità kompli jsuq l-attur. Il-mutur rah jidħol fil-*crash barrier* u mbagħad jinqaleb għan nofs it-triq.

Waqg l-istess udjenja xehed ukoll in kontroezami **Sandro Bonnici**.³¹ Qal li dakinhar tal-incident huwa kien flimkien ma' grupp ta' sitta jew tmien *Harleys* u minnhom kien jaf lil Raymond. Ikkonferma li dakinhar kienu qed isuqu b'velocità ta' madwar 40 jew 50 kilometru fis-siegħa u kienu tnejn tnejn, b'mod li kienu żewġ sekondi 'l bogħod minn ta' quddiemhom u sekonda bogħod minn dak li kien fuq in-naħa tal-lemin tagħhom. Stqarr li l-attur ma kienx jafu qabel ma ġara l-incident. Dan kien qabizhom bi ftit aktar velocità minn dik li kienu qed isuqu biha huma u kien laħaq qatagħhom biċċa sew. Lill-attur rah jitlef il-kontroll tal-mutur, mar *wrong side* u r-rota tal-mutur qabdet il-bankina u żbilanċja, filwaqt li l-attur waqa' minn fuqu u tkaxkar għal xi tliet metri mal-*crash barrier*. Il-mutur waqaf xi tliet metri 'l bogħod mill-attur wara li kien waqa' wkoll it-tifel tal-attur minn fuqu.

---

³⁰ A fol. 390 et seq. tal-proċess.

³¹ A fol. 399 et seq. tal-proċess.

Waqg l-udjenja tal-15 ta' Jannar, 2018, xehed **George Baldacchino** in kontroezami mill-Awtorità konvenuta.³² Ix-xhud ikkonferma li huwa ma kienx prezenti fil-ħin tal-incident inkwistjoni. Qal li wara l-incident il-mutur kellu l-fanal imkisser, daqqa fit-tank u *s-silencer* daqsxejn mgħawweġ u migruf. Spjega li l-bankina kienet 'il barra mill-*crash barriers* u li fejn dawn trikbu ma kinux issikkati ma' xulxin, iżda kien hemm spazju biżżejjed biex jidħol saba', filwaqt li partijiet oħra tal-*crash barriers* kienu maqtugħin b'mod mhux daqstant bil-galbu għaliex kienu maqtugħin b'*cutter*. Dan kien ikkonstatah wara l-incident u seta' jgħid li kien proprju l-post fejn seħħ l-incident għaliex kien hemm id-dmija friska u biċċa minn gakketta mqatta'.

Waqg lf-udjenja tas-16 ta' Frar, 2018, xehed in kontroezami **Twanny Baldacchino**, prodott mill-Awtorità konvenuta.³³ Ix-xhud ikkonferma li fuq il-post tal-incident dakinhar stess, huwa ma seta' jsib xejn li seta' telled lill-attur. Imbagħad xi jumejn wara huwa reġa' lura flimkien ma' ħuh George u seta' kien hemm ukoll magħhom ħuhom l-ieħor Leli. Spjega li huwa kien għamel erba' snin fl-iskola tas-snajja sakemm kiseb ċertifikat u għalhekk sal-lum għadu jaħdem fil-ħadid. Għalhekk seta' jgħid jekk ħadida tkunx maqtugħa b'*cutter*, u wara kollox kulħadd seta' jara li l-ħadida tal-*crash barrier* ma kinitx maqtugħa pulita. Ikkonferma li wara l-incident huwa kien saq il-mutur tal-attur u dan sabiex ma jithalliex waħdu hemmhekk wara li jitolqu l-Pulizija. Ix-xhud spjega l-ħsarat li kien sofra l-mutur, filwaqt li qal li l-attur qatt ma kien involut f'xi incident ieħor.

---

³² A fol. 417 et seq. tal-proċess.

³³ A fol. 429 et seq. tal-proċess.

Waqg l-udjenja tat-18 ta' April, 2018, xehed **Joseph Briffa** prodott mill-Awtorità konvenuta.³⁴ Ix-xhud qal li huwa kien jokkupa l-kariga ta' *manager* ma' din l-Awtorità fejn kien ilu responsabbli sa mis-sena 2012 għall-kompilazzjoni tal-*specifications* fit-*tenders*, inkluż l-aspett tekniku relatat anki mal-korp tal-*crash barriers*. Huwa spjega x'ikkonstata meta mar fuq il-post fejn seħħ l-incident inkwistjoni. Qal li l-*crash barriers* kienu jinxtraw kif inhuma mingħand il-manifattur u dawn ikunu ċertifikati skont l-EN1317, li daħlet hawn Malta fis-sena 2000. Spjega li l-*crash barriers* jitrikbu skont id-direzzjoni tat-traffiku sabiex jekk karozza tiskidja, ma teħilx max-xifer u anki f'dan il-każ il-*crash barriers* kienu mwaħħlin b'dan il-mod u skont is-sengħa. Qal li ma kienx hemm mod kif il-*crash barriers* jingħaqdu flimkien mingħajr ma jitrikbu. Ix-xhud spjega l-funzjoni ta' *crash barrier* u anki il-funzjoni ta' *motorcycle strips* li kienu saru fi Triq il-Kosta u anki f'partijiet fil-Kappara. Dawn tal-aħħar spjega li kienu intizi sabiex f'każ ta' incident is-sewwieq ta' mutur ma jolqotx il-partijiet vertikali tal-*crash barrier*.

Waqg l-udjenja tal-5 ta' Ottubru, 2018, gie riprodott ix-xhud **Joseph Briffa** mill-Awtorità konvenuta.³⁵ Qal li t-triq fejn seħħ l-incident inkwistjoni, kienet saret fil-bidu tas-snin disgħin, meta normalment kienu jiġu segwiti *standards* Ingliżi. Fil-*crash barriers* moderni ma kienx hemm differenza sostanzjali fil-protezzjoni tas-sewwieq u għal protezzjoni ta' sewwieq ta' mutur kien hemm bżonn li jitwaħħal dak li jissejjaħ 'il-fardal' ta' taħt, iżda dan ma kienx mandatorju. Ix-xhud ma setax jikkonferma x'kienu l-iskopijiet li għalihom twaħħlu l-*crash barriers* fit-triq fejn seħħ l-incident inkwistjoni.

---

³⁴ A fol. 436 et seq. tal-proċess.

³⁵ A fol. 452 et seq. tal-proċess.

Waqg l-udjenza tal-5 ta' Diċembru, 2018, xehed in kontroezami **I-Perit Edgar Caruana Montalto**, prodott mill-Awtorità konvenuta.³⁶ Spjega li l-*crash barrier* fejn seħħ l-incident inkwistjoni ma kienx tqiegħed f'linja mal-bankina. Jekk dan jitqiegħed eżatt mal-bankina, il-korriment kellu jkun inqas u aktar kien ikun hemm possibiltà li wieħed jibqa' fuq il-mutur jew jitmakkar dritt minflok li jitmakkar u jmiss mal-*crash barrier* kollha.

Waqg l-udjenza tat-18 ta' Jannar, 2018, gie riprodott in kontroezami għal darb'oħra **I-Perit Edgar Caruana Montalto**.³⁷ Tenna għal darb'oħra li l-iskop ewlieni ta' *crash barrier* kien sabiex jitnaqqsu u mhux li jigu eliminati l-possibiltajiet ta' korriment. Fil-każ odjern *motorcycle strip* ma kinitx ser tagħmel differenza. Spjega li l-*crash barriers* jitrikbu skont id-direzzjoni tat-traffiku u fil-każ odjern il-*crash barrier* kellha tkun iddisinjata għat-traffiku fuq iż-żewġ naħat tat-triq. Ix-xhud qal li huwa ma kienx jaf kif seħħ l-incident inkwistjoni. Spjega li l-EN1317 kien jirrigwarda l-vetturi kollha in ġenerali klassifikati bħala normali bħal muturi sa 1.5 tunnellata, *intermediate* sa 10 tunnellati u *heavy* sa 30 tunnellati. Fir-rigward tal-installazzjoni tal-*crash barrier*, ix-xhud irrileva li d-direzzjoni tat-traffiku kellha rilevanza. Fil-każ odjern il-*crash barrier* kienet saret għat-traffiku tan-naħa ta' ġewwa tat-triq u filwaqt li għamel referiment għar-rapport tiegħu, ix-xhud spjega fejn il-*crash barrier* kienet mibnija ħażin. In rieżami u muri r-ritratt a fol. 147, qal li fejn trikbet *crash barrier* fuq oħra, din ma kinitx qiegħda sew għax kienet imqabbza 'l barra u t-trikkib kellu jkun biss il-ħxuna tal-pjanċa. Tenna għal darb'oħra li

---

³⁶ A fol. 503 et seq. tal-proċess.

³⁷ A fol. Xx tal-proċess.

ġaladarba ma kienx hemm *crash barrier* fin-nofs tat-triq bejn il-karregġjati, il-*crash barrier* inkwistjoni kellha taħdem għaż-żewġ naħat. Dan ma setax ikun u għalhekk is-soluzzjoni kellha tkun *crash barrier* fin-nofs tat-triq. Irrileva wkoll li minn dak li kkonstata fuq il-post, il-*crash barrier* inkwistjoni kellha bżonn ta' manutenzjoni u anki xogħol sabiex taqdi aħjar il-funzjoni tagħha. Ix-xhud esebixxa żewġ dokumenti li ġew immarkati Dok. ECMM1 u Dok. ECMM2 fir-rigward tax-xogħol tiegħu fuq Triq il-Kosta.³⁸

Waqt l-udjenza tal-20 ta' Frar, 2019, xehed in kontroezami l-attur prodott mill-Awtorità konvenuta.³⁹ Ikkonferma li huwa dejjem baqa' fuq il-karregġjata li tagħti għal Hal Far, anki meta qabeż il-muturi l-oħra. Dawn kien qabizhom ferm qabel ġara l-incident u dak il-ħin huwa kien qed isuq b'xi 35 sa 45 kilometru fis-siegħa u baqa' bl-istess veloċità anki sat-tieni liwja. L-attur ma setax jgħid fuq xiex il-mutur kien skidja. Dan kien madwar mitejn metru bogħod mill-muturi l-oħra u ftit ħin forsi wkoll sekondi wara.

Waqt l-udjenza tat-12 ta' Lulju, 2019, xehed **il-P.L. Mario Buttigieg**, prodott mill-Awtorità konvenuta.⁴⁰ Ix-xhud ipprezenta rapport imħejji minnu stess u li ġie mmarkat bhala Dok. MB1.⁴¹ In kontroezami kkonferma li huwa mar l-ewwel darba fuq il-post tal-incident f'April tas-sena 2019.

---

³⁸ A fol. 540 u 542 tal-proċess.

³⁹ A fol. 545 et seq. tal-proċess.

⁴⁰ A fol. 563 et seq. tal-proċess.

⁴¹ A fol. 583 et seq. tal-proċess.

Waqg l-udjenza tat-13 ta' Jannar, 2020, xehed għal darb'oħra **I-P.L. Mario Buttigieg**, prodott mill-Awtorità konvenuta⁴², fejn ippreżenta rapport ulterjuri li ġie mmarkat Dok. MBB1.⁴³

Waqg l-istess udjenza xehed ukoll in kontroezami **Joseph Briffa**⁴⁴, prodott mill-attur. Ikkonferma li *crash barrier* f'nofs it-triq setgħet tkun soluzzjoni sabiex persuna ma taqsamx għan-naħa l-oħra u tmur kontra t-trikkib tal-*crash barrier*, iżda jkun hemm bżonn l-ispazju għaliha u anki li jitnaqqas il-wisgħa tal-karregġjata.

Konsiderazzjonijiet ta' din il-Qorti

Il-Qorti sejra l-ewwel tindirizza l-kwistjoni tar-responsabbiltà għall-incident inkwistjoni, imbagħad tgħaddi biex tikkonsidra t-talbiet l-oħra f'din il-kawża.

Fir-rikors maħluf tiegħu l-attur jippremetti li huwa sofra ġrieħi gravji u serji fuq il-persuna tiegħu bħala konsegwenza tat-tip, l-għamla, il-pożizzjoni u/jew l-istat tal-*crash barriers* li kien hemm fi Vjal l-Avjazzjoni, il-Gudja, meta fis-6 ta' Diċembru, 2014, huwa tkaxkar mal-*crash barriers* hekk kif waqa' minn fuq il-mutur tiegħu. Għalhekk il-provi tiegħu huma l-aktar dwar in-nuqqas ta' sigurtà, anzi l-perikolu, li dawn il-*crash barriers* jipprovdu lil sewwieq ta' mutur, u qed jitlob lil din il-Qorti sabiex tiddikjara li l-Awtorità konvenuta hija unikament responsabbli għad-danni u għall-ispejjeż l-oħra sofferti minnu bħala konsegwenza tal-incident.

---

⁴² A fol. 612 et seq. tal-proċess.

⁴³ A fol. 615 tal-proċess.

⁴⁴ A fol. 621 et seq. tal-proċess.

L-Awtorità konvenuta tilqa' billi tgħid li hija ma kellha l-ebda ħtija għall-akkadut, filwaqt li teċċepixxi wkoll li l-*crash barriers* inkwistjoni huma skont *list-standards* u l-ispeċifikazzjonijiet tal-Unjoni Ewropea u huma installati skont is-sengħa u l-arti. Tikkontendi li l-incident inkwistjoni seħħ biss konsegwenza tat-traskuraġni, l-imprudenza u n-nuqqas ta' osservanza tar-regoli tat-traffiku min-naħa tal-attur. Għalhekk l-Awtorità konvenuta ressqet il-provi li tinsisti huma xhieda tal-fatt li l-*crash barriers* huma konformi mal-*standards* imsemmija. B'dana li ressqet ukoll provi oħra in sostenn tal-allegazzjoni tagħha li r-responsabbiltà tal-incident inkwistjoni kienet biss tal-attur, li kien qed isuq b'veloċità eċċessiva, u l-Qorti ser tibda billi tikkonsidra jekk kienx proprju minnu dak li qed tallega l-Awtorità konvenuta. Izda il-Qorti mill-ewwel tgħid li mill-kalkolazzjonijiet magħmula mill-espert *ex parte* l-P.L. Mario Buttigieg, inkarigat mill-istess Awtorità konvenuta sabiex jistabbilixxi l-veloċità attwali tal-attur qabel ma tilef il-kontroll tal-mutur tiegħu, ma tirriżulta l-ebda veloċità sfrenata:

*"Minn kalkoli xjentifiċi irriżulta li Baldacchino kien qed issuq il-mutur tiegħu b'veloċità minima ta' tmienja u sebgħin (78kfs) kilometri fis-siegħa. Illi l-veloċità permissibli f'dik l-area minħabba l-liwija, hi dik ta' sebgħa u sebgħin (77kfs) kilometru fis-siegħa."*⁴⁵

Anki jekk din il-Qorti taċċetta li l-attur kien qed isuq bis-78kfs, hija ma taqbilx mal-espert *ex parte* li kilometru aktar fis-siegħa kellu jwassal għat-telfien tal-kontroll tal-mutur. Tqis li l-espert *ex parte* seta' biss jasal għal din il-konklużjoni jekk jiġu meħudin inkonsiderazzjoni ċ-ċirkostanzi kollha rilevanti għall-incident,

---

⁴⁵ A fol. 619 tal-proċess.

proprju kif ser tagħmel il-Qorti, filwaqt li mix-xhieda tal-espert *ex parte* ma jirrizultax li huwa fil-fatt għamel dan.

Jirrizulta li l-attur kellu mill-inqas erbgħin sena esperjenza jsuq il-muturi⁴⁶, u riekeb warajh kellu lil ibnu Gabriel li dakinhar tal-incident kellu sbatax-il sena.⁴⁷ Għalkemm dawn il-provi ma jstabbilixxu l-ebda stat ta' fatt, iżda din il-Qorti qiegħda tagħtihom id-debita konsiderazzjoni meta ser tqis jekk l-attur għandux jaħti għall-incident inkwistjoni, bħala riżultat ta' veloċità eċċessiva u traskuraġni. Imma ma jirrizultax li l-attur kien qed isuq b'veloċità ta' aktar minn 80 kfs⁴⁸, għax saħansitra l-espert *ex parte* fir-rapport tiegħu jgħid li l-veloċità tiegħu kienet ta' 78 kfs. It-tifel tal-attur in kontroezami kkonferma li ma kinux qegħdin isuqu b'veloċità qawwija⁴⁹, u x-xhieda okkulari tal-incident jistqarru li l-attur kien qed isuq bil-galbu, b'mod li saħansitra meta qabeż il-grupp ta' muturi, huwa baqa' fl-istess karregġjata.⁵⁰ Huma qalu wkoll li l-attur kien qed isuq b'veloċità massima ta' 50kfs, jigiifieri dak li jsostni l-attur fl-*affidavit* tiegħu.⁵¹ Sandro Bonnici, li kien wieħed mis-sewwieqa minn grupp ta' xi sitta jew tmien muturi li raw l-incident iseħħ aktar 'il hemm quddiemhom, mistoqsi in kontroezami mill-Awtorià konvenuta⁵² jekk l-attur kienx qed isuq b'iktar minn 50kfs, xehed li "*ma naħsibx li kien il-każ.*"⁵³ Sieħeb dan ix-xhud, Raymond Cachia, li kien ukoll qed isuq mutur fl-istess grupp, ikkonferma dan u qal li fil-mument li qabiżhom, l-attur kien qed isuq b'xi 45kfs jew 50kfs, filwaqt

---

⁴⁶ Xhieda in kontro-eżami, seduta tal-05.07.17, a fol. 351 tal-proċess.

⁴⁷ *Affidavit*, a fol. 31 tal-proċess.

⁴⁸ Il-veloċità massima f'lokalitajiet mhux urbani għandha tkun ta' 80 kilometru fis-siegħa skont ir-regolament numru 272 tal-'*Kodiċi Għat-Traffiku fit-Triq*'.

⁴⁹ Seduta tad-19.10.17, a fol. 382 tal-proċess.

⁵⁰ Xhieda Sandro Bonnici u Raymond Cachia, seduta tat-28.04.16, a fol. 161 u 166 tal-proċess rispettivament.

⁵¹ A fol. 34 tal-proċess.

⁵² Seduta tat-28.04.16.

⁵³ A fol. 162 tal-proċess.

li huma naqqsu l-velocità sabiex b'hekk l-attur qatagħhom b'madwar mitejn jew tliet mitt metru.⁵⁴ Ix-xhud l-ieħor Sandro Bonnici in kontroezami, filwaqt li stqarr li hu ma tantx kien jaf jagħmel kalkolu eżatt, ikkonferma li l-attur kien madwar tletin metru 'l bogħod minnu meta seħħ l-incident u dan ukoll billi spjega li kellu jittiehed inkonsiderazzjoni d-distanza mill-ewwel sewwieq sal-aħħar sewwieq għalkemm huwa ma setax jiftakar fejn kien fil-linja ta' sewwieqa ta' madwar sitta jew tmienja.⁵⁵

Din il-Qorti tqis li l-ħsarat żgħar fuq il-mutur ukoll juru li dak il-ħin tal-incident l-attur ma setax kien għaddej b'velocità sfrenata, b'mod li r-responsabbilità tal-incident jew parti minnha għandha tiġi attribwita lilu. Il-'*Current Incident Report*' maħruġ mill-Pulizija jgħid hekk dwar il-ħsarat li ġew osservati mill-ex-PS 1386 Anthony Agius meta dan mar fuq il-post tal-incident:

*"It sustained damages on the front lights, two front meters, front mudguard, indicator and some brushes on the right side."*⁵⁶

Ħut l-attur it-tnejn xehdu li hekk kif ġew mgħarrfa separatament bl-incident, it-tnejn li huma telqu sabiex jaraw x'gara u sabu li l-mutur kellu grif 'l hemm u 'l hawn⁵⁷ u anki fanal u *indicator* imkissra, is-*silencer* daqsxejn mgħawweġ u migruf u daqqa fit-tank⁵⁸, u saħansitra wieħed minnhom Twanny Baldacchino saq il-mutur għall-garaxx tal-ieħor ġewwa Ħaż-Żabbar.⁵⁹ Anki wieħed mis-

---

⁵⁴ Seduta tat-28.04.16, a fol. 166 u 168 tal-proċess, u in kontro-eżami seduta tat-22.11.17 a fol. 394 tal-proċess. Għal spejgazzjoni aħjar tad-distanzi, ara Dok. JBA2 a fol. 141 tal-proċess.

⁵⁵ Seduta tat-22.11.17, a fol. 406 tal-proċess.

⁵⁶ A fol. 10 tal-proċess u ara xhieda seduta tat-03.03.16 a fol. 125 tal-proċess.

⁵⁷ Xhieda Twanny Baldacchino, seduta tad-09.06.16, a fol. 172 tal-proċess, *affidavit* George Baldacchino, a fol. 180 tal-proċess.

⁵⁸ Xhieda in kontro-eżami George Baldacchino seduta tal-15.01.18, a fol. 419 tal-proċess.

⁵⁹ Xhieda Twanny Baldacchino, seduta tad-09.06.16, a fol. 173 tal-proċess, u *affidavit* George Baldacchino, a fol. 180 tal-proċess.

sewwieqa tal-muturi Sandro Bonnici, ikkonferma li l-mutur mhux daqstant kellu ħsara.⁶⁰

Għalhekk din il-Qorti tista' tgħid ukoll li l-incident ma seħħ b'rizultat ta' velocità eċċessiva da parti tal-attur, jew forsi nuqqas ta' esperjenza fis-sewqan ta' mutur⁶¹ jew għax dan tfixkel huwa u jaqbeż il-muturi l-oħra li kienu qed isuqu f'grupp ta' sitta jew tmienja fl-istess karregġjata tiegħu. Jirrizulta lil din il-Qorti li l-incident kien rizultat ta' xi ċirkostanza barra l-kontroll tal-attur. Huwa ddikjara li ma setax jifhem ir-raġuni għaliex huwa kien tilef il-kontroll tal-mutur. Sandro Bonnici, wieħed mis-sewwieqa ta' dak il-grupp ta' muturi xehed: *“f’hin minnhom ma nistax nifhem x’għara, tilef il-kontroll tal-mutur u waqa’ mal-bankina”*.⁶² Bl-istess mod xehed is-sewwieq l-ieħor Raymond Cachia.⁶³ Il-*Current Incident Report* tal-Pulizija ma jindikax li gie osservat xi fattur li seta' kkontribwixxa għall-incident. Hu l-attur, Twanny Baldacchino qal⁶⁴ li huwa flimkien mas-Surgent tal-Pulizija kienu fittxew fit-triq sabiex isibu evidenza ta' x'seta' kkawża l-incident, iżda ma kien instab xejn fuq il-post fejn kien seħħ l-incident, anki meta għal darb'oħra mar l-għada jew jumejn wara.⁶⁵ Xehed ukoll li l-mutur ma ħallewhx fuq il-post mhux għax l-attur kien tant insista, imma għaliex il-Pulizija kienu ser jitolqu minn hemm u huma beżgħu li forsi jgħabbih xi ħadd u jitlaq bih.⁶⁶

---

⁶⁰ Seduta tat-28.04.16, a fol. 162 tal-proċess.

⁶¹ Xhieda attur seduta tal-05.07.17, a fol. 351 u 352 tal-proċess.

⁶² Seduta tat- 8.04.16, a fol. 161 tal-proċess.

⁶³ Seduta tat-28.04.16, a fol. 169 tal-proċess.

⁶⁴ Seduta tad-09.06.16, a fol. 172 tal-proċess u seduta tas-16.02.18, a fol. 429 u 430 tal-proċess.

⁶⁵ Seduta tas-16.02.18, a fol. 430 tal-proċess.

⁶⁶ Seduta 16.02.18, a fol. 432 tal-proċess.

Jonqos li l-Qorti issa tindirizza l-kwistjoni dwar l-allegata responsabbiltà tal-Awtorità konvenuta għad-debilità permanenti li sofra l-attur konsegwenza tal-incident. Jirriżulta li hekk kif l-attur tilef il-kontroll tal-mutur, dan qasam għall-karregġjata l-oħra fejn qabad il-kurduna li kien hemm 'il barra mill-*crash barriers*. Hemmhekk huwa waqa' minn fuq il-mutur u ġie mal-*crash barriers*, filwaqt li l-mutur tkaxkar ftit metri oħra wara li waqa' wkoll minn fuqu t-tifel tal-attur Gabriel Baldacchino.⁶⁷ Ma jirriżultax li hemm xi dubju dwar dak li jgħid l-attur, li huwa tkaxkar mal-*guardrails* hekk kif waqa' minn fuq il-mutur, u saħansitra nstabu biċċiet imqattgħin mill-ġakketta tiegħu maqbudin fihom.⁶⁸

L-attur ressaq diversi provi in sostenn tal-ilment tiegħu, li l-*guard rails* kienu neqsin minn element essenzjali għall-protezzjoni ta' sewwieq ta' mutur f'każ ta' incident, dawk li jissejġu *motorcycle strips*. Iżda fil-fehma tal-Qorti dawn il-provi mhumiex rilevanti meħud inkonsiderazzjoni l-mod ta' kif seħħ l-incident inkwistjoni. Tikkunsidra li l-attur mhux qed jilmenta li korra għax tkaxkar fil-baxx, u b'hekk kif sewwa josserva l-Perit Edgar Attard Montalto "*il-motorcycle strip huwa hemmhekk attaposta biex jekk xi ħadd jizloq bil-motorcycle specifically u jigi taħt il-barrier, il-motorcycle strip iwaqqfek li tidhol taħt il-barrier*".⁶⁹ L-ilment tal-attur f'din il-kawża jirrigwarda l-ġrieħi li sofra meta qatta' driegħu tal-lemin ma' fejn il-*crash barriers* jitrikbu, tant hu hekk li ħalla biċċiet tal-ġakketta tiegħu magħhom⁷⁰, u dan proprju wara li l-mutur kien qabad il-kurduna u waqa' għal fuq il-*crash barriers*.⁷¹ Hu l-attur, George

---

⁶⁷ Ara *affidavit* tal-attur, a fol. 31 tal-proċess, u xhieda Sandro Bonnici, seduta tat-28.04.16, a fol. 162 tal-proċess.

⁶⁸ Ara xhieda ex-PS1386 Anthony Agius, seduta tat-03.03.16, a fol. 127 tal-proċess, u in kontro-eżami, a fol. 132 tal-proċess.

⁶⁹ Seduta tat-18.01.19, a fol. 514 tal-proċess.

⁷⁰ *Affidavit* a fol. 34 tal-proċess, u xhieda seduta tat-03.03.16, a fol. 137 tal-proċess b'riferiment għar-ritratt esebit bħala Dok. JBA8 a fol. 147 tal-proċess.

⁷¹ Ara *affidavit*, a fol. 31 tal-proċess.

Baldacchino xehed in kontroezami⁷² li meta mar fuq il-post tal-incident ftit wara li infurmah Gabriel Baldacchino li missieru kien wegġa', huwa osserva li *"...kien hemm il-ġakketta mqatta' mal-barrier u bħalma għidt digà, kien hemm id-dmija u tinduna li d-demm għadu frisk"*.

Il-Qorti tqis li għadarba kif irrizulta, il-*crash barriers* li magħhom korra l-attur kienu proprju ddisinjati sabiex jimminimizzaw l-impatt u konsegwentement id-danni ta' incident fil-karregġjata opposta għal dik li l-attur kien qed isuq fiha⁷³, l-Awtorità konvenuta kellha tassigura li l-istess *crash barriers* u anki l-mod ta' kif tpoġġew fil-post, ma jservux ta' ħsara għall-persuni u għall-vetturi fil-karregġjata l-oħra. Dan spjegah sew il-Perit Edgar Caruana Montalto fix-xhieda tiegħu in kontroezami waqt is-seduta tat-18 ta' Jannar, 2019, fejn huwa jaċċenna, fost affarijiet oħra, fuq żewġ difetti fix-xogħol tal-installazzjoni tal-*crash barriers* fil-lok fejn seħħ l-incident mertu ta' dawn il-proċeduri, u li din il-Qorti tikkunsidra rilevanti għall-kwistjoni tal-korriment tal-attur: (i) dawn il-*crash barriers* kienu ġew installati aktar 'l ġewwa mill-kurduna li kien hemm mal-ġenb tat-triq u għalhekk skont hu, *"... jekk il-barrier huwa iktar 'il ġewwa u taħbat mal-kurduna, ic-chances huma, law of physics, li ħa ttir"*⁷⁴; (ii) it-trikkib tal-*crash barriers* kien tajjeb biss għall-karregġjata l-oħra, li kien sar fid-direzzjoni tat-traffiku,⁷⁵ u mhux għall-karregġjata li kien qed isuq fiha l-attur, u hawnhekk ukoll it-trikkib kien imqabbeż 'il barra sabiex ħalla l-vojt warajh.⁷⁶ Il-

---

⁷² Seduta tal-15.01.18, a fol. 424 tal-proċess.

⁷³ Ara xhieda tal-Perit Edgar Caruana Montalto, seduta tat-18.01.19, a fol. 514 tal-proċess.

⁷⁴ Xhieda seduta tat-18.01.19, a fol. 527 tal-proċess. Ara wkoll xhieda seduta tal-05.12.18, a fol. 511 tal-proċess u rapport Dok. ECM1, a fol. 305 tal-proċess.

⁷⁵ A fol. 531 tal-proċess.

⁷⁶ A fol. 532 tal-proċess.

Perit Edgar Caruana Montalto b'hekk spjega l-konsegwenzi b'mod prattiku u ċar kif ġej:

“...jekk timxi b'idejk u tkaxkar idejk u sejjer id-direzzjoni lejn l-airport, meta jkun hemm dislivell jibqa' għaddej idejk, ma jkaxkarx. Meta jkollok pożizzjoni kif qiegħed hawnhekk jiġifieri mhux qiegħed flash imma qiegħed imqabbeż 'il barra ħa teħel miegħu”.

Huwa kompla jispjega li *crash barrier* ma tistax taqdi żewġ naħat u s-soluzzjoni fil-każ odjern kellha tkun *crash barrier* oħra fin-nofs tat-triq, li fil-każ odjern ma kienx hemm.⁷⁷

L-Awtorità konvenuta ressqet diversi provi sabiex teżonera ruħha mit-tort għall-akkadut. Joseph Briffa impjegat bħala *manager* bir-responsabbiltà tal-kompilazzjoni ta' *specifications* għat-*tenders* illi toħroġ l-imsemmija Awtorità konvenuta, xehed fit-tul dwar l-utilità tal-*crash barriers* u l-*standards* li kienet timxi fuqhom l-Awtorità konvenuta fl-għażla u fit-tqegħid tagħhom. Huwa esprima l-opinjoni tiegħu fuq diversi aspetti, inkluż li t-triq fejn seħħ l-incident inbniet għall-ħabta tad-disgħinijiet meta ma kinux għadhom ġew addottati l-*standards* relattivi⁷⁸ u l-*crash barriers* inkwistjoni tpoġġew hemmhekk sabiex jiproteġu l-arbli tad-dawl fl-istess triq⁷⁹, iżda ma ta l-ebda spjegazzjoni għalfejn il-*crash barriers* tqiegħdu aktar 'il gewwa mill-kurduna, u dwar il-kundizzjoni tal-istess *crash barriers*. Pjuttost stqarr li dawn il-*crash barriers* kienu magħmulin skont is-sengħa u li t-trikkib kien magħmul b'mod sabiex karozza ma teħilx miegħu, iżda tkompli timxi.⁸⁰ Dan ix-xhud madankollu għaraf

---

⁷⁷ Seduta tat-18.01.19, a fol. 534 tal-proċess.

⁷⁸ Seduta tal-05.10.18, a fol. 454 tal-proċess.

⁷⁹ Seduta 18.04.18 a fol. 437.

⁸⁰ *Ibid.* a fol. 439 tal-proċess.

li l-*crash barriers* inkwistjoni kienu ta' perikolu fir-rigward ta' vetturi ġejjin mid-direzzjoni opposta⁸¹ u hawnhekk naqas milli jgħid għal-liema raġuni ma saritx *crash barrier* oħra f'nofs it-triq sabiex tipprotegi l-utenti tal-karreġġjata li tagħti lejn Hjal Far. Ir-rapport ta' Joseph Briffa a fol. 494 *tergo* huwa aktar fidil lejn is-sitwazzjoni reali ta' periklu f'din it-triq. Hawnhekk insibu li huwa elenka s-segwenti fatturi ta' periklu għal dawk il-vetturi li jhallu l-karreġġjata:

"The hazards for errant vehicles mainly comprise the following:

- *No centre divide – MAJOR*
- *Steel road lighting poles at curve approx. 20m c/c distance*
- *Substandard curve radius*
- *Kerb"*

B'hekk għal darb'oħra x-xhud rappreżentant tal-Awtorità konvenuta stess qiegħed jagħraf, fost affarijiet oħra, il-periklu tal-fatt li mhux biss m'hemmx *crash barriers* bejn iż-żewġ karreġġjati tat-triq, iżda l-periklu li toħloq il-kurduna kostruwita quddiem il-*crash barriers*.

Għal dawn ir-raġunijiet kollha l-Qorti tqies li l-Awtorità konvenuta bl-ebda mod ma rnexxielha tipprova li hija kienet ottemporat ruħha mal-obbligi tagħha fit-tqiegħid tal-*crash barriers* inkwistjoni u għalhekk għandha tinzamm responsabbli għall-akkadut.

---

⁸¹ *Ibid. a fol. 440 tal-proċess.*

Danni

Jifdal għalhekk li l-Qorti tgħaddi għal-likwidazzjoni tad-danni sofferti mill-attur, li jinkludu danni materjali kif ukoll telf ta' qligħ li huwa seta' u jista' jkollu minħabba fid-debilità permanenti sofferta minnu b'konsegwenza tal-incident inkwistjoni.

Mr Raymond Gatt, *consultant orthopaedic surgeon*, li għe maħtur espert mediku għudizzjarju f'din il-kawża, hejja rapport dettaljat⁸² wara ezami mediku tal-attur li sar fit-30 ta' Ottubru, 2016, jigifieri kważi sentejn wara li seħħ l-incident, spjega dak li osserva hekk kif ezamina lill-attur u b'hekk wasal għall-konklużjoni li l-percentwal ta' diżabilita' permanenti (*whole person impairment*) f'dan il-każ kellu jkun ta' 60%.

Damnum Emergens:

L-attur ipprezenta diversi rċevuti tal-ispejjeż li huwa inkorra bħala rizzultat tal-incident. L-Awtorità konvenuta min-naħa tagħha, għalkemm qiegħda tikkontesta l-pretensjoni għall-ħlas ta' danni, ma ressqet l-ebda kontestazzjoni fir-rigward ta' dawn l-irċevuti. Iżda minkejja dan, il-Qorti trid tikkunsidra kull waħda minnhom sabiex jiġi stabbilit jekk jikkostitwixxux prova tajba ta' dak li qed jippretendi l-attur.

---

⁸² A fol. 292 tal-proċess.

L-attur fl-*affidavit*⁸³ tiegħu qal li bħala konsegwenza tad-debilità sofferta minnu, huwa kien kostrett jixtri karozza *automatic* bil-prezz ta' €4,700 u jagħmel xi modifiki fiha wkoll li swew €1,548.50, sabiex b'hekk huwa seta' jsuqha b'id waħda. Huwa esebixxa l-irċevuti relattivi⁸⁴ u anki ħarrek ix-xhieda⁸⁵ sabiex jikkonfermawhom. L-Awtorità konvenuta fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha tissottometti li minn dan l-ammont għandu jitnaqqas il-valur tal-vettura li qabel kienet tinstaq mill-attur u li sussegwentement huwa ma setax isuq aktar. Izda din il-Qorti tosserva li l-Awtorità konvenuta fl-ebda stadju ma kkontestat id-danni materjali pretizi mill-attur b'mod li hemm prova dwar il-valur tal-vettura l-oħra, u dan minkejja li kellha kull opportunità li tagħmel dan. Għalhekk il-Qorti tikkunsidra li l-ebda tnaqqis m'għandu jsir mill-ispiza magħmulha mill-attur li għandha tiġi aċċettata stante l-prova tagħha.

L-attur fl-istess *affidavit* jgħid ukoll li huwa inkorra spiza ta' €300, skont l-irċevuta esebita minnu a *fol.* 42 bħala Dok. JB6, meta inkariga lill-kirurgu ortopediku Mr Massimo Abela sabiex iħejji rapport. Dan ir-rapport⁸⁶ jinsab esebit fl-atti, u għalhekk din il-Qorti m'għandha l-ebda dubju dwar il-veraċità ta' din l-irċevuta. L-attur esebixxa tliet irċevuti oħra li huwa jgħid inħarġu mill-Isptar *St. James* Żabbar, izda filwaqt li huwa ma jagħti l-ebda spjegazzjoni fir-rigward tagħhom, l-istess irċevuti ma joffru l-ebda ħjiel dwar is-servizz mogħti. Għalhekk din il-Qorti mhix ser taċċettahom. L-istess tgħid fir-rigward tal-ispejjeż ta' natura legali li qed jippretendi rimbors tagħhom l-attur, u dan

---

⁸³ A *fol.* 36 tal-proċess.

⁸⁴ Dok. JB4 u Dok. JB5, a *fol.* 39 u 40 tal-proċess rispettivament.

⁸⁵ Seduta tat-02.11.16, a *fol.* 269 u 211 tal-proċess.

⁸⁶ Dok. C, a *fol.* 13 tal-proċess.

stante li dawn jistgħu jiġu assorbiti taħt il-kap tal-ispejjeż li din il-Qorti ser tipprovdi għalih aktar 'il isfel.

B'hekk is-somma tad-danni materjali li sofra l-attur kawża tal-inċident inkwistjoni, hija ta' €6,548.50.

Lucrum Cessans:

F'sentenza fl-ismijiet **Emmeline Cini vs. Antoine Cachia**⁸⁷, il-Qorti qalet:

“Għalhekk il-Qorti għandha l-obbligu li teżamina t-telf ta' qligħ futur minħabba l-inkapaċità, it-telf ta' 'paga jew qligħ ieħor attwali li jinkorri fih id-danneġġjat; u dak it-telf ta' qligħ futur, ossia lucrum cessans, li d-danneġġjat ikun prekluz li jużufuwixxi minnu minħabba l-event sinistru kawża tal-egħmil dirett tad-danneġġjant.”

Fis-sistema legali tagħna il-kwantifikazzjoni tad-danni hija dejjem fid-diskrezzjoni tal-ġudikant, u għalkemm hija regolata minn ċerti principji, dawn mhumiex assoluti. F'deċiżjoni fl-ismijiet **Paul Debono vs. Malta Drydocks**⁸⁸, ġie stabbilit illi:

“Id-determinazzjoni tal-kwantum tar-rizarciment hi ċertament fis-sistema legali tagħna spirata mir-regola stabbilita fl-artikolu 1045 tal-Kodiċi Ċivili. Fir-rigward tal-lucrum cessans dan jinvolti telf ta' qligħ futur minħabba l-inkapaċità. Il-liġi imbagħad tħalli fid-diskrezzjoni tal-Qorti biex, valjati ċ-ċirkostanzi tal-każ, ix-xorta u grad ta' inkapaċità u l-kondizzjoni tal-parti danneġġjata tistabbilixxi s-somma rizarcitorja. Innegabilment, però, il-metodu ta' din il-valutazzjoni tad-dannu lill-

---

⁸⁷ P.A., 18.02.2013.

⁸⁸ P.A., 27.04.2005.

persuna minn dejjem ikkostitwiet il-problema l-aktar spinuża, kif hekk jirrizulta minn semplici raffront tad-diversi decizjonijiet in materja.”

L-attur min-naħa tiegħu pproduċa kopja tal-FS3 għas-snin 2012, 2013 u 2014⁸⁹ minn fejn jirrizulta li fis-sena 2014, jiġifieri s-sena meta seħħ l-incident inkwistjoni, huwa kien jircievi paga kull ġimgħa ta' €282.23, filwaqt li s-salarju sħiħ tiegħu għal dik is-sena kellu jkun ta' €14,675.96. Minn dan l-ammont wieħed għandu jnaqqas is-somma ta' €416.39 rappreżentanti t-taxxa dovuta u €1,467.60 rappreżentanti l-kontribuzzjonijiet tas-Sigurtà Soċjali dovuta min-naħa tiegħu, sabiex b'hekk l-introjtu mnaqqas tal-attur għas-sena 2014 kellu jkun ta' €12,791.97.

Il-*multiplier* huwa fattur pjuttost diskrezzjonali għalkemm bħala regola huwa generalment aċċettat li għal persuna fl-età ta' disgħa u ħamsin (59) sena, li hija l-età li kellu l-attur meta seħħ l-incident, il-*multiplier* adottat ikun ta' 5, tenut kont li persuna ħafna drabi hija mistennija taħdem almenu sakemm ikollha ħamsa u sittin (65) sena sabiex tilhaq l-età pensjonabbli. F'sentenza fl-ismijiet **John u Laura konjuġi Ransley vs. Edward u Lydia konjuġi Restall**⁹⁰, il-Qorti qalet:

*“Hawnhekk għandna fattur pjuttost diskrezzjonali. Il-metodu ta' likwidazzjoni tad-danni kien għal żmien twil ibbażat fuq il-prinċipji enunċjati fil-kawża **Butler vs Heard** deċiża mill-Qorti tal-Appell Ċivili Superjuri fit-22 ta' Settembru, 1967. F'dik il-kawża intqal li fid-determinazzjoni tal-*multiplier* wieħed irid jieħu in kunsiderazzjoni ċ-*'changes and changes of life'*, b'mod li dan il-*multiplier* ma jwassalx lid-danneġġjat li jieħu kumpens daqs li kieku baqa' jaħdem sad-data li jirtira, iżda l-figura tigi mnaqqsa biex b'hekk ikun ittieħed kunsiderazzjoni l-fatt li l-persuna danneġġjata*

⁸⁹ Dok. PS8 a fol. 20 sa 25.

⁹⁰ P.A., 10.05.2005.

setgħet, fil-kors normali tal-ħajja tagħha, ma waslitx qawwija u sħiħ sal-età tal-pensjoni.

...

*Hawn għalhekk naraw element diskrezzjonali li qed jingħata lill-ġudikant. Il-liġi ma tridx li l-kumpens ikun biss riżultat ta' eżercizzju matematiku – għalkemm tali eżercizzju jkun wieħed siewi u jwassal għal ċerta uniformità fil-likwidazzjoni tad-danni kif effettivament ġara wara s-sentenza ta' **Butler vs Heard**, b'danakollu l-ġudikant għandu jżomm quddiem għajnejh aspett aktar wiesa' tal-problema u fl-ammont li finalment jakkorda bħala danni għat-telf futur – dawk li fil-gergo huma magħrufa bħala 'lucum cessans' jipprova jimprimi sens ta' ġustizzja billi mhux biss iħares lejn l-interessi tad-danneġġjat iżda billi wkoll jittieħed inkonsiderazzjoni dak li kkawża d-dannu."*

Is-salarju tal-attur irid jiġi aġġustat u jogħla abbażi tal-għoli tal-ħajja għall-perijodu kollu tal-*multiplier*⁹¹ {€12,791.97 + (€12,791.97 x 1.18% x 5)}, sabiex b'hekk il-Qorti qiegħda tikkomputa s-salarju medju li l-attur kien jirċievi li kieku baqa' jaħdem, fis-somma ta' €12,791.97 + €13,546.72 ÷ 2 = €13,169.35. Huwa dan is-salarju li l-Qorti ser tieħu għall-finijiet tal-komputazzjoni li trid tagħmel.

L-espert mediku ġudizzjarju Mr Ray Gatt wasal għall-konkluzjoni li l-grad ta' debilità permanenti sofferta mill-attur hija ta' 60%.⁹² Il-Qorti ma ssibx raġuni għaliex m'għandhiex tistrieħ fuq ir-rapport tal-imsemmi espert mediku ġudizzjarju, li saħansitra mhux kontestat mill-partijiet.

L-evoluzzjoni ġurisprudenzjali f'kawżi ta' din ix-xorta wassal għal żvilupp ieħor importanti, dak li jsir tnaqqis ta' 20% minħabba li l-ħlas tal-kumpens qiegħed

---

⁹¹ F'sentenza mogħtija mil-Qorti tal-Appell fid-19 ta' Mejju, 2001, fl-ismijiet **Joseph Galea vs. Charles Fenech pro et noe**, il-Qorti stabbiliet illi, "Meta d-danni jirrapprezentaw kumpens għal telf futur il-Qorti trid tieħu in konsiderazzjoni l-effett li l-inflazzjoni jkollha fuq l-introjtu perċepit fid-data tal-incident proġettat fuq firxa ta' snin magħżula bħala l-*multiplier*". Bħala rata ta' inflazzjoni annwali qed tittieħed ir-rata ta' 1.18%, li hija r-rata medja tal-inflazzjoni f'dawn l-aħħar hames snin skont l-NSO: {1.10% (2015) + 0.64% (2016) + 1.37%(2017) + 1.16% (2018) + 1.64% (2019) ÷ 5 = 1.18%}.

⁹² *Supra*.

isir f'darba (*lump sum payment*). Fil-każ odjern il-Qorti ma tqisx li għandu jsir dan it-tnaqqis għaladarba ż-żmien tal-*multiplier* li huwa wieħed pjuttost qasir, issa laħaq għadda.

Is-salarju medju ta' €13,169.35 x *multiplier* ta' 5 x 60% dizabilità permanenti sofferta mill-attur, iwasslu għal cifra ta' €39,508.05. Huwa dan il-*lucrum cessans* li l-Qorti qiegħda tistabbilixxi li għandu jithallas mill-Awtorità konvenuta lill-attur.

Decide

Għar-raġunijiet premissi l-Qorti tiddeciedi billi:

- 1. Tiċhad l-eċċezzjonijiet kollha tal-Awtorità konvenuta;**
- 2. Tilqa' t-talbiet tal-attur u tiddikjara illi l-Awtorità konvenuta hija unikament responsabbli għad-danni sofferti mill-attur John Baldacchino b'konsegwenza tal-inċident li seħħ fis-6 ta' Diċembru, 2014, meta waqt li l-attur kien qiegħed isuq il-mutur tiegħu tal-għamla Yamaha XJR 1300 bin-numru tar-reġistrazzjoni GAN-130 fi Vjal l-Avjazzjoni, il-Gudja, direzzjoni Ħal Far, waqa' minn fuq l-istess mutur u ħabat mal-*guard rails* fl-istess triq;**

- 3. Tillikwida d-danni kollha sofferti mill-attur b'konsegwenza tal-isemmi incident fis-somma ta' €46,056.55 (sitta u erbgħin elf sitta u ħamsin Euro u ħamsa u ħamsin ċenteżmu);**
- 4. Tikkundanna lill-Awtorità konvenuta tħallas lill-attur id-danni kif likwidati.**

Bl-ispejjeż, inklużi dawk tal-protest ġudizzjarju tat-23 ta' Marzu, 2015, (128/15), u bl-imġaxijiet legali mil-lum sad-data tal-ħlas effettiv, kontra l-Awtorità konvenuta.

Moqrija.

**Onor. Dr Lawrence Mintoff LL.D.
Imħallef**

**Rosemarie Calleja
Deputat Registratur**